

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NILS WAHL
prednesené 14. apríla 2016¹

Vec C-168/15

Milena Tomášová
proti
Ministerstvu spravodlivosti SR,
Pohotovosti s. r. o.

(návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Okresný súd Prešov)

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Ochrana spotrebiteľa — Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách — Smernica 93/13/EHS — Zmluva o spotrebiteľskom úvere — Nútený výkon rozhodcovského rozhodnutia — Neposúdenie nekalej povahy podmienok obsiahnutých v zmluve zo strany exekučného súdu — Zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom v dôsledku porušenia práva Únie zo strany vnútroštátneho súdu — Podmienky vzniku — Existencia dostatočne závažného porušenia práva Únie“

I – Úvod do problematiky veci, skutkové okolnosti veci samej a prejudiciálne otázky

1. Zakotvenie povinnosti v práve Únie, aby vnútroštátny súd v prípade, že pozná skutkové a právne okolnosti nevyhnutné na tento účel, na základe smernice 93/13/EHS² konštatoval *ex officio* existenciu nekalej podmienky v zmluve medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, predstavuje významný krok v ochrane spotrebiteľa.
2. V predloženej veci je Súdny dvor požiadaný, aby rozhodol, či si účinnosť smernice 93/13 nevyhnutne vyžaduje, aby došlo k vzniku mimozmluvnej zodpovednosti členského štátu z dôvodu, že vnútroštátny súd v rámci konkrétneho konania o nútenom výkone rozhodnutia neposúdil *ex officio* existenciu nekalej podmienky obsiahnutej v zmluve o spotrebiteľskom úvere. Všeobecnejšie znie otázka tak, či a za akých podmienok môže byť nesplnenie povinnosti vnútroštátnych súdov posúdiť *ex officio* existenciu nekalej podmienky v zmluve medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom sankcionované vznikom zodpovednosti dotknutého členského štátu.
3. Táto vec má pôvod v spore, ktorý iniciovala pani Tomášová proti Ministerstvu spravodlivosti SR (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) a spoločnosti Pohotovosť s. r. o. a ktorý sa týka núteného výkonu rozhodcovského rozhodnutia zaväzujúceho pani Tomášovú zaplatiť peňažné sumy súvisiace s uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere.

¹ — Jazyk prednesu: francúzština.

² — Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).

4. Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že pani Tomášová je dôchodkyňa, ktorej jediný príjem spočíva v dôchodku v sume 347 eur. V roku 2007 uzavrela zmluvu o spotrebiteľskom úvere s Pohotovosťou, v ktorej si zobrala úver 232 eur.

5. Táto zmluva mala podobu formulárovej zmluvy obsahujúcej rozhodcovskú doložku, v ktorej bola upravená povinnosť súhlasiť s tým, že o sporoch týkajúcich sa tejto zmluvy bude rozhodovať rozhodcovský súd so sídlom vzdialeným viac ako 400 km od bydliska pani Tomášovej. Okrem toho boli podľa uvedenej zmluvy úroky z omeškania vo výške 91,25 % ročne. V predmetnej zmluve navyše nebola uvedená ročná percentuálna miera nákladov.

6. Vzhľadom na to, že sa pani Tomášová dostala do omeškania so splatením úveru a nemohla zaplatiť uvedené úroky z omeškania, zobrala si v Pohotovosti ďalší úver vo výške 232,36 eura.

7. Rozhodnutiami Stáleho rozhodcovského súdu z 9. apríla a 15. mája 2008 bola pani Tomášová zaviazaná zaplatiť Pohotovosti viaceré sumy z titulu nesplatenia predmetných úverov, úrokov z omeškania a náhrady trov konania.

8. Pohotovosť po nadobudnutí právoplatnosti a vykonateľnosti uvedených rozhodnutí podala 13. a 27. októbra 2008 návrhy na začatie exekúcie na Okresný súd Prešov, ktorý týmto návrhom vyhovel rozhodnutiami z 15. a 16. decembra 2008.

9. Podľa rozhodnutia vnútroštátneho súdu v čase podania tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania predmetné exekučné konania stále prebiehali.

10. Dňa 9. júla 2010 podala pani Tomášová proti ministerstvu spravodlivosti žalobu o náhradu škody vo výške 2 000 eur z titulu škody, ktorá podľa jej názoru vznikla v dôsledku porušenia práva Únie zo strany Okresného súdu Prešov, a to z dôvodu, že tento súd v rámci uvedených konaní vyhovel návrhom na začatie exekúcie, ktoré boli založené na nekalej rozhodcovskej doložke a ktorých cieľom bolo vymożenie súm na základe nekalej podmienky.

11. Rozsudkom z 22. októbra 2010 Okresný súd Prešov zamietol žalobu pani Tomášovej ako nedôvodnú z dôvodu, že pani Tomášová nevyužila všetky dostupné právne prostriedky nápravy, predmetné exekučné konania ešte neboli právoplatne skončené, a v dôsledku uvedeného tak ešte nemožno hovoriť o škode, takže uvedená žaloba bola podaná predčasne.

12. Pani Tomášová sa proti tomuto rozsudku odvolala.

13. Krajský súd v Prešove rozhodnutím z 31. januára 2012 uvedený rozsudok zrušil a vrátil vec na nové prejednanie Okresnému súdu Prešov. Vo svojom rozhodnutí uviedol, že argumentácia, ktorou Okresný súd Prešov odôvodňuje zamietnutie žaloby o náhradu škody podanej pani Tomášovou, neobstojí.

14. Za týchto podmienok Okresný súd Prešov rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Či ide o závažné porušenie práva Európskej únie, ak sa vymôže v exekúcii vedenej na základe rozhodcovského rozsudku plnenie z neprijateľnej podmienky v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie?

2. Môže vzniknúť zodpovednosť členského štátu za porušenie... práva [Únie] pred tým, ako účastník konania využije všetky právne prostriedky prislúchajúce mu podľa právneho poriadku členského štátu v konaní o výkone rozhodnutia; vzhľadom na skutkový stav veci, môže v tomto prípade vzniknúť táto zodpovednosť členského štátu pred samotným ukončením konania o výkon rozhodnutia a pred vyčerpaním možnosti žalobkyne požadovať vydanie bezdôvodného obohatenia?

3. V prípade, ak áno, je dostatočne jasným a závažným porušením... práva [Únie] konanie orgánu, ktoré opisuje žalobkyňa, vzhľadom na daný skutkový stav, najmä vzhľadom na absolútnu nečinnosť žalobkyne a vzhľadom na nevyčerpanie všetkých právnych prostriedkov nápravy umožnených právom členského štátu?
4. Ak ide v tomto prípade o dostatočne závažné porušenie... práva [Únie], je žalobkyňou uplatňovaná suma škodou, za ktorú má zodpovednosť členský štát; možno škodu v tomto poňatí stotožňovať s vymoženou pohľadávkou, ktorá je bezdôvodným obohatením?
5. Má vydanie bezdôvodného obohatenia, ako právny prostriedok nápravy, prednosť pred náhradou škody?“

15. Písomné pripomienky predložili slovenská a česká vláda, ako aj Európska komisia.

16. Dňa 18. decembra 2015 zaslal Súdny dvor vnútroštátnemu súdu žiadosť o vysvetlenie podľa článku 101 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. Touto žiadosťou bol vnútroštátny súd vyzvaný, aby upresnil, či a za akých podmienok rozhoduje v poslednom stupni v rámci predmetného konania, o aké ide v spore vo veci samej. Uvedený súd na túto výzvu odpovedal listom doručeným Súdnemu dvoru 16. februára 2016.

II – Analýza

17. Prejednávaná vec sa týka podmienok vzniku zodpovednosti členského štátu na účely žiadosti o náhradu škody spôsobenej jednotlivcom v dôsledku porušenia práva Únie zo strany vnútroštátneho súdu. Položené otázky patria do osobitného kontextu sporu týkajúceho sa núteného výkonu rozhodcovského rozhodnutia, ktorý vyplynul z uzavretia zmluvy o spotrebiteľskom úvere, o ktorej sa tvrdí, že obsahuje neprijateľné podmienky v zmysle smernice 93/13.

18. Svojou prvou až treťou otázkou, ktoré treba podľa môjho názoru preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či a za akých podmienok porušenie práva Únie vyplývajúce zo súdneho rozhodnutia, ktoré bolo vydané v rámci konania o nútenom výkone vedeného na základe rozhodcovského rozhodnutia a ktorým sa vyhovel návrhu na vymáhanie súm na základe podmienky, ktorá sa má považovať za nekalú, predstavuje tak „dostatočne závažné“ porušenie, že je na ňom možné založiť vznik mimozmluvnej zodpovednosti dotknutého členského štátu. V tomto kontexte sa pýta, či je v tejto súvislosti relevantná skutočnosť, že toto exekučné konanie nebolo skončené a osoba, proti ktorej sa toto exekučné konanie vedie, preukázala absolútnu nečinnosť a nevyužila všetky právne prostriedky nápravy, ktoré sú jej dostupné v danom právnom poriadku, ako napríklad žalobu o vydanie bezdôvodného obohatenia.

19. Štvrtá a piata otázka sa týkajú rozsahu prípadného návrhu na náhradu škody, ktorá vznikla v dôsledku nečinnosti vnútroštátneho súdu spočívajúcej v tom, že tento súd neposúdil nekalú povahu podmienok predmetnej zmluvy, a jeho vzťahu k ostatným občianskoprávnym žalobám.

A – O prvých troch prejudiciálnych otázkach: vhodnosť a podmienky vzniku zodpovednosti štátu za porušenie povinnosti vnútroštátneho súdu rozhodujúceho o nútenom výkone posúdiť ex officio existenciu nekej podmienky podľa smernice 93/13

20. Prvá, druhá a tretia prejudiciálna otázka ma v podstate privádzajú k tomu, aby som sa zaoberal otázkou, či skutočnosť, že vnútroštátny súd rozhodujúci o exekúcii neposúdil *ex officio*, či mali podmienky spotrebiteľskej zmluvy, o akú ide vo veci samej, nekalú povahu, a následne tieto podmienky v rámci sporného exekučného konania neurčil za neplatné, môže založiť vznik mimozmluvnej zodpovednosti dotknutého členského štátu.

21. Táto problematika podľa môjho názoru zahŕňa dva aspekty, ktoré preskúmam postupne.

22. Prvý aspekt sa týka otázky, či za takých okolností, o aké ide v prejednávacom prípade, môže mimozmluvná zodpovednosť členského štátu za porušenie práva Únie vzniknúť na základe aktu alebo nesplnenia povinnosti vnútroštátneho súdu, vo vzťahu ku ktorému sa zdá vylúčené, že rozhoduje v poslednom stupni.

23. Druhý aspekt sa týka otázky, či a prípadne za akých podmienok sa môže skutočnosť, že sa neprihliadlo na nekalú podmienku a že sa nevyklúčila jej existencia, považovať za „dostatočne závažné porušenie“ normy práva Únie, ktorej účel spočíva v priznaní práv jednotlivcom.

1. O prvom aspekte: môže vzniknúť zodpovednosť vnútroštátneho súdu rozhodujúceho o nútenom výkone pred skončením exekučného konania, pokiaľ osoba, ktorá sa považuje za poškodenú, nevyčerpala všetky dostupné vnútroštátne právne prostriedky nápravy?

24. V predmetnom prípade sa zdá, že z prejudiciálnych otázok vyplýva, že vec sama sa týka situácie, v ktorej vnútroštátny súd nerozhoduje v poslednom stupni. Tieto otázky majú totiž zjavne zmysel iba pre prípad, že by sa malo usudzovať, že sporné exekučné konanie nebolo právoplatne skončené. Podľa toho, ako rozumiem spisu, v merite veci ešte zjavne nedošlo k vydaniu právoplatného rozhodnutia, ktoré by bolo závažné pre žalobkyňu vo veci samej, a zdá sa, že táto žalobkyňa podala návrh na náhradu škody, ktorá jej vznikla na základe súdneho rozhodnutia, proti ktorému je možné podať riadny opravný prostriedok.

25. Zo spisu predloženého Súdneho dvoru však jasne nevyplýva, či v spore, o aký ide vo veci samej, Okresný súd Prešov rozhoduje v poslednom stupni.

26. Vnútroštátny súd vo svojom liste, ktorým reagoval na žiadosť o vysvetlenie zo strany Súdneho dvora, k týmto aspektom neposkytol jednoznačnú odpoveď. Z uplatniteľného vnútroštátneho práva údajne vyplýva, že proti uzneseniu súdu, ktorým bola zamietnutá žiadosť o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie, možno podať opravný prostriedok*. Rovnako aj proti rozhodnutiu, ktorým sa vyhovel námietkam dlžníka, možno podať riadny opravný prostriedok³. Ako uviedla slovenská vláda, z uvedeného vyplýva, že podľa okolností prejednávaneho prípadu súd rozhodujúci o exekúcii, ktorého postup je predmetom tohto sporu, môže, ale aj nemusí byť⁴ súdom rozhodujúcim v poslednom stupni.

27. Podľa môjho názoru však táto úvaha, ktorá je uvedená ako posledná, je ústrednou témou problematiky týkajúcej sa vzniku zodpovednosti členských štátov za nesplnenie povinnosti, ktorého sa dopustili súdy patriace do právneho poriadku daného členského štátu.

28. Isteže, je ustálené, že zásada zodpovednosti členských štátov za škody spôsobené jednotlivcom v dôsledku porušenia práva Únie, ktorá bola po prvýkrát zakotvená v rozsudku Francovich a i.⁵ a ktorej podmienky vzniku boli spresnené v rozsudku Brasserie du pêcheur a Factortame⁶, platí v prípade *každého porušenia práva Únie* členským štátom, a to *bez ohľadu na orgán členského štátu*, ktorého činnosťou alebo nečinnosťou k tomuto porušeniu došlo.⁷

* Pozri § 44 a 45 zákona č. 233/1995 o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.

3 — Pozri § 50 citovaného zákona a § 202 ods. 2 zákona č. 99/1993 Občiansky súdny poriadok.

4 — V tejto súvislosti pozri rozsudok Okresného súdu Prešov z 22. októbra 2010, už citovaný (pozri bod 11 týchto návrhov), ktorý zamietá návrh na náhradu škody, ktorý podala žalobkyňa vo veci samej, ako podaný predčasne, a to najmä z dôvodu, že táto žalobkyňa nevyužila všetky dostupné právne prostriedky nápravy, ako napríklad návrh na zrušenie sporného rozhodcovského rozhodnutia.

5 — Rozsudok z 19. novembra 1991 (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, body 31 až 37).

6 — Rozsudok z 5. marca 1996 (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 74).

7 — Pozri najmä rozsudok z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 34).

29. Súdny dvor tak v rozsudku Köbler⁸ spresnil, že táto zásada sa za určitých okolností uplatňuje aj v prípade, že porušenie práva Únie vyplýva z rozhodnutia vnútroštátneho súdu.

30. Nie je teda možné hneď vylúčiť, že vo všeobecnosti došlo k vzniku zodpovednosti štátu za porušenie práva Únie, ktorá je založená na konaní alebo nečinnosti vnútroštátneho súdu, a to bez ohľadu na jeho povahu alebo jeho miesto v rámci predmetnej organizácie súdov.

31. Hoci teoreticky každé rozhodnutie vnútroštátneho súdu, ktoré porušuje právo Únie, môže potenciálne založiť vznik zodpovednosti štátu, predsa len nie vždy postačuje na vznik tejto zodpovednosti vo všetkých prípadoch.

32. V prípade, že k tomuto konaniu alebo nečinnosti dochádza pri výkone sudcovskej funkcie a že podľa procesných pravidiel uplatniteľných na vnútroštátnej úrovni možno v rámci odvolania alebo iného opravného prostriedku smerujúceho proti spornému rozsudku rozhodnúť o ich nezákonnosti, práve rozhodnutie súdu rozhodujúceho v poslednom stupni zakladá *ultima ratio* konanie alebo nečinnosť štátu, ktoré sú v rozpore s právom Únie.

33. Z rozsudku z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), ako aj z judikatúry nasledujúcej po tomto rozsudku⁹, teda jasne vyplýva, že za takýchto okolností uvedená zásada zjavne platí iba vo vzťahu k súdom rozhodujúcim v poslednom stupni.

34. V tomto zásadnom rozsudku teda Súdny dvor, vychádzajúc najmä práve z podstatnej úlohy, ktorú má súdna moc pri ochrane práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z pravidiel Únie, a zo skutočnosti, že súd rozhodujúci v poslednom stupni je už z hľadiska svojej definície posledným súdnym orgánom, pred ktorým jednotlivci môžu uplatňovať práva, ktoré im zveruje právo Únie, dospel k záveru, že ochrana týchto práv by bola oslabená – a úplná účinnosť pravidiel Únie zverujúcich takéto práva by bola spochybnená –, ak by sa vylúčila možnosť jednotlivcov za určitých podmienok získať náhradu škody, ktorá im bola spôsobená v dôsledku porušenia práva Únie *spôsobeným rozhodnutím vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni*.¹⁰

35. V rovnakom zmysle Súdny dvor vo svojom rozsudku Traghetti del Mediterraneo¹¹ jasne uviedol, že vzhľadom na špecifickosť súdnej funkcie, ako aj na legitímne požiadavky právnej istoty nie je zodpovednosť štátu v takomto prípade neobmedzená. Podľa tohto rozsudku „táto zodpovednosť môže vzniknúť *iba vo výnimočnom prípade, keď vnútroštátny súd [rozhoduje] v poslednom stupni*“¹².

36. Súdny dvor najnovšie v rozsudku Târşia¹³ rozhodol, že presne z toho dôvodu, že konečné súdne rozhodnutie ukladajúce pánovi Târşia povinnosť zaplatiť daň, ktoré bolo v podstate neskôr vyhlásené za nezlučiteľné s právom Únie, mala existovať možnosť domáhať sa voči štátu zodpovednosti, aby dotknutá osoba získala súdnu ochranu svojich práv.

8 — Rozsudok z 30. septembra 2003 (C-224/01, EU:C:2003:513, body 33 až 36).

9 — Pozri rozsudky z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, bod 31); z 24. novembra 2011, Komisia/Taliansko (C-379/10, EU:C:2011:775); z 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito a i. (C-160/14, EU:C:2015:565, bod 47), a zo 6. októbra 2015, Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662, bod 40).

10 — Rozsudok z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, body 33 až 36).

11 — Rozsudok z 13. júna 2006 (C-173/03, EU:C:2006:391, bod 32).

12 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

13 — Rozsudok zo 6. októbra 2015 (C-69/14, EU:C:2015:662, bod 40).

37. Aj keď mohli vzniknúť určité doktrinárske debaty, pokiaľ ide o otázku, či tento vznik zodpovednosti štátu môže prípadne vyplývať z rozhodnutí vnútroštátnych súdov, ktoré nevyhnutne nerozhodujú v poslednom stupni¹⁴, podľa môjho názoru z už ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že vznik tejto zodpovednosti sa jasne obmedzuje na opomenutia vnútroštátnych súdov, proti ktorých rozhodnutiam nie je možné podať riadny opravný prostriedok.

38. Inovácia zavedená rozsudkom Köbler¹⁵, ktorá vyplýva z *extenzívnej a unitárnej* koncepcie pojmu „štát“, ktorú zastáva Súdny dvor, pokiaľ ide o vznik mimozmluvnej zodpovednosti za porušenie práva Únie, totiž mala v danom prípade zmysel iba v prípade existencie rozhodnutia pričítateľného vnútroštátnemu súdu, ktorý rozhoduje v poslednom stupni – z čoho však nevyplýva, že musí ísť o najvyšší súd.

39. Uvedená úvaha podľa môjho názoru z tohto rozsudku vyplýva jednoznačne. Podľa mňa totiž Súdny dvor v tomto rozsudku kládol dôraz na právoplatnosť rozhodnutí súdov, ktoré rozhodujú v poslednom stupni. Súdny dvor tak uviedol, „že [vnútroštátny] súd najvyššieho stupňa predstavuje v súlade s jeho pomenovaním poslednú inštanciu, pred ktorou môže jednotliviec uplatniť práva, ktoré mu prislúchajú na základe práva Spoločenstva“, a že „keďže porušenie týchto práv v dôsledku právoplatného rozhodnutia takého súdu spravidla nemožno napraviť, nie je možné jednotlivcovi odňať oprávnenie uplatniť voči štátu zodpovednostné nároky, aby týmto spôsobom získal súdnu ochranu svojich práv“¹⁶.

40. Tento záver navyše podľa môjho názoru zaručuje spravodlivú rovnováhu medzi potrebou účinnej ochrany práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva Únie, na jednej strane a špecifikami, ktorými sa vyznačuje intervencia súdnych orgánov v každom členskom štáte, ako aj problémami, s ktorými sa vnútroštátne súdy môžu stretnúť pri výkone sudcovskej funkcie, na druhej strane.

41. Inými slovami, k porušeniu práva Únie, na ktorom je možné založiť vznik zodpovednosti štátu z dôvodu škody spôsobenej rozhodnutím súdnej povahy, dochádza iba v takej situácii, v ktorej sa prejavuje zlyhanie súdneho systému ako celku, to znamená v prípade, keď súd rozhodujúci v poslednom stupni nebol schopný účinne zabezpečiť ochranu práva zvereného právom Únie. Na to, aby sa dalo hovoriť o nesplnení povinnosti štátu, ktoré je pričítateľné na vrub nesplnenia povinnosti zo strany súdu, je podľa môjho názoru nevyhnutná existencia právoplatného súdneho rozhodnutia, ktoré je spôsobilé upravovať právne situácie dotknutých osôb v budúcnosti.¹⁷

42. Ako o tom podľa môjho názoru svedčí judikatúra Súdneho dvora¹⁸, domnievam sa, že tento záver platí tak v prípade, v ktorom vnútroštátny súd nesplnil svoju povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorú majú na základe článku 267 tretieho odseku ZFEÚ súdne orgány, proti ktorých rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, ak majú

14 — Pozri najmä BEUTLER, B.: State Liability for Breaches of Community Law by National Courts: Is the Requirement of a Manifest Infringement of the Applicable Law an Insurmountable Obstacle. In: *Common Market Law Review* 46, 2009, Issue 3, strany 773 – 804 (najmä s. 789), a HUGLO, J.-G.: La responsabilité des États membres du fait des violations du droit communautaire commises par les juridictions nationales: un autre regard. In: *Gazette du Palais* z 12. júna 2004, I Jur., s. 34.

15 — Rozsudok z 30. septembra 2003 (C-224/01, EU:C:2003:513).

16 — Tamže, bod 34.

17 — Ako to vyjadril generálny advokát Geelhoed v návrhoch, ktoré predniesol vo veci Komisia/Taliansko (C-129/00, EU:C:2003:319, bod 63), v súlade s tým, čo tvorí štruktúru článku 234 ES (teraz článok 267 ZFEÚ), pokiaľ ide o povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, ide o to, že individuálne rozhodnutia nižších vnútroštátnych súdov, ktoré nesprávne uplatnili právo Únie, môžu byť ešte v rámci vnútroštátnej súdnej hierarchie opravené. Aj za predpokladu, že k tejto oprave nedôjde, jediné nesprávne rozhodnutie nižšieho súdu nemá nevyhnutne za následok porušenie potrebného účinku dotknutého ustanovenia v rámci členského štátu. Takéto dôsledky sú naopak zjavne pravdepodobné v prípade vnútroštátnej judikatúry, ktorá je v rozpore so stanoviskom vnútroštátneho najvyššieho súdu, ktoré budú nižšie súdy považovať za smerodajné vo vnútroštátnom právnom poriadku.

18 — Vo veciach, v ktorých boli vydané rozsudky z 13. júna 2006, *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391), a z 24. novembra 2011, *Komisia/Taliansko* (C-379/10, EU:C:2011:775), tak nesplnenie povinnosti, ktoré sa vytýkalo vnútroštátnemu súdu rozhodujúcemu v poslednom stupni, spočívalo v jeho výklade právnych noriem.

pochybnosti, pokiaľ ide o výklad práva Únie, ako aj v prípade, že ide o dodržiavanie hmotného práva Únie, ktoré okrem iného ukladá súdom povinnosť na základe účinnosti smernice 93/13, a predovšetkým jej článku 6 ods. 1, posúdiť nekalú povahu podmienok obsiahnutých v spotrebiteľských zmluvách, prípadne tieto podmienky vyhlásiť za neplatné.

43. Sú jednak potreba prisudzovať spotrebiteľom, ktorí sú tradične považovaní za slabšiu stranu, osobitnú ochranu, ako aj štatút verejného poriadku, ktorý Súdny dvor priznáva normám zabezpečujúcim ochranu spotrebiteľov na základe smernice 93/13¹⁹, spôsobilé vzhľadom na hranice vymedzené zásadou procesnej autonómie, pokiaľ ide o konkrétne podmienky uplatnenia vzniku zodpovednosti štátu, zmeniť alebo zmierniť tento záver?

44. Myslím si, že nie.

45. Účinnosť smernice 93/13 je podľa môjho názoru zabezpečená možnosťou, ba v určitých prípadoch až povinnosťou, vnútroštátneho súdu konštatovať nekalú povahu a možnosťou súdu, ktorý rozhoduje v poslednom stupni, zrušiť rozhodnutie vydané v rozpore s touto povinnosťou. Možnosť vzniku mimozmluvnej zodpovednosti štátu vo všetkých prípadoch, keď sa tvrdí, že súd bez ohľadu na jeho miesto vo vnútroštátnom systéme súdnictva a stupeň, v ktorom rozhoduje, nesplnil svoju povinnosť posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky obsiahnutej v zmluve medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom a v určitých prípadoch túto podmienku vyhlásiť za neplatnú, by podľa môjho názoru zachádzala príliš ďaleko.

46. Hoci tak však zásada efektivity nie je spochybnená, mohlo by to byť inak z hľadiska zásady ekvivalencie.²⁰ Aj keď sú totiž podmienky vzniku zodpovednosti, ktoré stanovil Súdny dvor, potrebné a dostačujúce na to, aby jednotlivcovi vzniklo právo na náhradu škody, nemožno vylúčiť, že zodpovednosť štátu môže vzniknúť aj za menej reštriktívnych podmienok na základe vnútroštátneho práva. V prípade, že je tak na základe uplatniteľného vnútroštátneho práva možné založiť vznik zodpovednosti súdov, ktoré nerozhodujú v poslednom stupni, za porušenie uplatniteľných vnútroštátnych právnych noriem, táto možnosť by mala byť za rovnakých podmienok daná aj v prípade, že vnútroštátny súd porušil práva, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva Únie, a najmä práva vyplývajúce zo smernice 93/13.

47. Zo všetkých uvedených úvah vyplýva, že za predpokladu, že je dodržaná zásada ekvivalencie, právo Únie samo osebe neukladá členskému štátu povinnosť nahradiť škodu vyplývajúcu zo súdneho rozhodnutia, proti ktorému je ešte možné podať riadny opravný prostriedok.

48. Na záver, zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcovi v dôsledku porušenia práva Únie, ktorého sa dopustil vnútroštátny súd, môže vzniknúť iba vo výnimočnom prípade, keď tento súd rozhoduje v poslednom stupni, čo vo vzťahu k sporu vo veci samej prináleží overiť vnútroštátnemu súdu, ktorý zohľadní osobitné okolnosti tohto sporu.

49. V prípade, že by sa vnútroštátny súd v rámci konania vo veci samej mal považovať za súd rozhodujúci v poslednom stupni, vyvstala by ešte otázka, v akej miere tento súd dostatočne závažným spôsobom porušil právnu normu, ktorej účel spočíva v priznaní práv jednotlivcom.

19 — Pozri rozsudok zo 4. júna 2015, Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, bod 56).

20 — V tejto súvislosti musím zdôrazniť, že práve na základe zásady ekvivalencie bola v rozsudku zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, body 49 až 59), zakotvená povinnosť vnútroštátneho súdu, na ktorý bol v rámci núteného výkonu podaný opravný prostriedok proti právoplatnému rozhodcovskému rozhodnutiu, posúdiť nekalú povahu rozhodcovskej doložky obsiahnutej v zmluve uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom.

2. O druhom aspekte: za akých podmienok sa môže skutočnosť, že nedošlo k posúdeniu existencie nekalých podmienok v spotrebiteľských zmluvách, a prípadne k vyhláseniu týchto podmienok za neplatné, považovať za dostatočne závažné porušenie normy práva Únie, ktorej účel spočíva v priznaní práv jednotlivcom?

50. Čo sa týka podmienok vzniku zodpovednosti členského štátu z dôvodu porušenia práva Únie, Súdny dvor opakovane rozhodol, že poškodení jednotlivci majú právo na náhradu škody, ktorá im vznikla, v prípade, že sú splnené tri podmienky, a to, že účel porušenej normy práva Únie spočíva v priznaní práv týmto jednotlivcom, porušenie tejto normy je dostatočne závažné a medzi týmto porušením a škodou, ktorá vznikla týmto jednotlivcom, je priama príčinná súvislosť.²¹ To platí aj pre zodpovednosť členského štátu za škody, ktoré vznikli v dôsledku rozhodnutia súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktoré porušuje normu práva Únie.²²

51. Uplatňovanie podmienok umožňujúcich založiť zodpovednosť členských štátov za škody, ktoré vznikli jednotlivcom v dôsledku porušenia práva Únie, prislúcha v súlade s pravidlami vytvorenými Súdny dvorom v zásade vnútroštátnym súdom.²³

52. Uvedené pravidlá možno zhrnúť nasledujúcim spôsobom.

53. V prvom rade treba posúdiť, či účel porušenej normy spočíva v priznaní práv jednotlivcom. Nemám pochybnosti o tom, že na základe ustanovení smernice 93/13 a povinností, ktoré sa ukladajú vnútroštátnym súdom s cieľom zabezpečiť ich plnú účinnosť, vznikajú jednotlivcom práva, ktoré musia vnútroštátne súdy ochraňovať.

54. V druhom rade, pokiaľ ide o podmienku, ktorá sa týka existencie „zjavného“ porušenia, je ustálené, že vzhľadom na osobitosti sudcovskej funkcie, ako aj legitímne požiadavky právnej istoty zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom v dôsledku rozhodnutia vnútroštátneho súdu nie je neobmedzená. Okrem vyššie pripomenutej skutočnosti, že táto zodpovednosť môže vzniknúť iba vo výnimočnom prípade, keď predmetný vnútroštátny súd rozhoduje v poslednom stupni, tak treba posúdiť, či sa tento súd dopustil zjavného porušenia uplatniteľného práva.²⁴

55. A ako je to s povinnosťou vnútroštátneho súdu prihliadnúť *ex officio* na existenciu nekalej podmienky v zmluve uzavretej medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom?

56. Pripomínam, že systém ochrany zavedený smernicou 93/13 vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, pričom táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah.²⁵

21 — Pozri najmä rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 51); z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, bod 51); z 12. decembra 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation (C-446/04, EU:C:2006:774, bod 209); z 25. novembra 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, bod 47), a zo 14. marca 2013, Leth (C-420/11, EU:C:2013:166, bod 41).

22 — Pozri rozsudok z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, bod 52).

23 — Pozri rozsudok z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, bod 100); z 12. decembra 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation (C-446/04, EU:C:2006:774, bod 210), a z 25. novembra 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, bod 48).

24 — Pozri rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, bod 53), a z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, body 32 a 42).

25 — Rozsudky z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 25), a z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 25).

57. Vzhľadom na túto situáciu znevýhodneného postavenia článok 6 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje, že nekalé podmienky nie sú pre spotrebiteľov záväzné. Ako vyplýva z judikatúry, ide o kogentné ustanovenie, ktoré smeruje k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť.²⁶

58. Na zabezpečenie ochrany stanovenej smernicou 93/13 Súdny dvor tiež viackrát zdôraznil, že tento nerovný stav, ktorý existuje medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, možno vyrovnať iba pozitívnym zásahom, ktorý je nezávislý od zmluvných strán.²⁷

59. Práve s ohľadom na tieto zásady Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátny súd je povinný posudzovať nekalú povahu zmluvnej podmienky *ex officio*.²⁸

60. Pokiaľ ide o otázku, či sa súd dopustil „dostatočne závažného porušenia práva Únie“ tým, že za okolností, ktoré sú opísané v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, neprihliadol na nekalú povahu podmienky obsiahnutej v spotrebiteľskej zmluve, v zmysle judikatúry²⁹ sú relevantné viaceré skutočnosti, ktoré možno podľa môjho názoru zaradiť do dvoch kategórií.

61. Prvá kategória sa týka všeobecného stupňa jasnosti a presnosti porušenej normy, čo si prípadne vyžaduje posúdenie toho, či existuje jasná judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa právnej otázky predloženej vnútroštátnemu súdu. Druhá kategória sa týka všetkých osobitných okolností, ktorými sa vyznačuje daná situácia, ako napríklad voľná úvaha, ktorú vnútroštátnym orgánom ponecháva porušená norma, zrejma, úmyselná a/alebo ospravedliteľná povaha tvrdeného nesplnenia povinnosti, ako aj všetky skutkové a právne okolnosti, ktoré boli oznámené vnútroštátnemu súdu predovšetkým účastníkmi konania. Pokiaľ ide o druhý uvedený aspekt, Súdny dvor uviedol, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o žalobe o náhradu škody, je povinný vziať do úvahy všetky aspekty konkrétneho prípadu.³⁰

62. Po prvé, pokiaľ ide o otázku, či je porušená norma dostatočne jasná a presná, je nesporné, že porušenie práva Únie je zjavne závažné, ak pretrvávalo napriek vydaniu rozsudku konštatujúcemu vytýkané nesplnenie povinnosti alebo prejudiciálnemu rozsudku, alebo napriek ustálenej judikatúre Súdneho dvora v danej oblasti, z ktorých vyplýva protiprávnosť predmetného konania.³¹

63. V predmetnom prípade, pokiaľ ide o povinnosť súdu rozhodujúceho o nútenom výkone na základe rozhodcovského rozhodnutia prihliadnúť *ex officio* na nekalú povahu zmluvnej podmienky, som toho názoru, že táto norma, ktorú na základe sudcovskej tvorby práva stanovil Súdny dvor, sa v čase vydania rozhodnutí povoluujúcich nútený výkon, o aký ide vo veci samej, nevyhnutne nevyznačovala požadovaným stupňom jasnosti a presnosti. Predovšetkým nie je zjavné dospieť k záveru, že táto norma v čase prijatia súdnych rozhodnutí z 15. a 16. decembra 2008, o aké ide vo veci samej, jasne vyplývala z judikatúry.

64. K tomuto záveru ma privádzajú dva hlavné dôvody.

26 — Rozsudky z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 36), a zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 25).

27 — Pozri rozsudky z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 27); z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 26); zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 31), ako aj zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 41).

28 — Pozri najmä rozsudky zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 32), a zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 32).

29 — Pozri rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, body 53 až 55), a z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, bod 32).

30 — Pozri rozsudok z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, bod 54).

31 — Pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. decembra 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation (C-446/04, EU:C:2006:774, bod 214 a citovanú judikatúru).

65. V prvom rade sa domnievam, že Súdny dvor, ktorý bol na základe návrhov na začatie prejudiciálneho konania, podaných v rámci sporov veľmi rôznorodej povahy, požiadaný o výklad ustanovení smernice 93/13, neposkytol vždy jednoznačnú odpoveď na otázku, či vnútroštátny súd „musí“ alebo „môže“ prihliadnuť na nekalú podmienku, ktorú za takú považuje, a ak áno, či ju môže, alebo musí vylúčiť. Hoci sa najnovšia judikatúra nepochybne vyjadruje v prospech povinnosti súdu za určitých okolností prihliadnuť na nekalú povahu podmienky³², a prípadne z toho vyvodíť všetky dôsledky, nebolo tomu vždy tak. Formulácie používané Súdnym dvorom dlho niesli známky určitej nejednoznačnosti, čo sa najčastejšie vysvetľuje konkrétnymi okolnosťami každého prejednávaneho prípadu.³³

66. Navyše v mnohých veciach išlo iba o povinnosť súdu posúdiť nekalú povahu podmienok predložených na jeho posúdenie za osobitných okolností. Podľa v súčasnosti zakotvenej formulácie je vnútroštátny súd povinný *ex officio* posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky patriacu do pôsobnosti smernice 93/13 a tým odstrániť nerovnováhu medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, *hneď ako je oboznámený s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel*.³⁴

67. V druhom rade toto zakotvenie „povinnosti“ je ešte menej zjavné, pokiaľ ide o konania o nútenom výkone, ktorým je aj konanie, o aké ide vo veci samej, ktoré predpokladá iba okrajovú³⁵ intervenciu príslušného vnútroštátneho súdu alebo s ňou dokonca vôbec neráta³⁶. Ako som už mal príležitosť uviesť, nie je zriedkavé, že súd v takýchto konaniach, ktoré sa uskutočňujú podľa zjednodušenej schémy, nemôže poznať všetky relevantné skutkové a právne okolnosti.

68. Treba totiž uviesť, že Súdny dvor až vo svojom uznesení Pohotovosť³⁷ preskúmal situáciu, o akú ide vo veci samej, a najmä rozhodol, že ak vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o návrhu na nútený výkon právoplatného rozhodcovského rozhodnutia, musí podľa vnútroštátnych procesných pravidiel aj bez návrhu preskúmať rozpor rozhodcovskej doložky s vnútroštátnymi predpismi z hľadiska verejného poriadku, musí takisto preskúmať aj bez návrhu nekalú povahu tejto doložky v súvislosti s článkom 6 smernice 93/13 hneď po tom, ako je súd oboznámený s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel.

69. Hoci toto uznesenie samozrejme odkazuje na dovtedajšiu judikatúru Súdneho dvora³⁸, ktorej cieľom bolo odpovedať na položené otázky, nemožno vylúčiť, že povinnosti, ktoré sa takto ukladajú vnútroštátnemu súdu, mohli podľa jeho názoru vyvolávať určité otázky.

32 — Pozri najmä rozsudky zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 46); z 30. mája 2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, bod 49); z 27. februára 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 34); z 30. apríla 2014, Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 34); zo 17. júla 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 24); z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, EU:C:2015:447, neuvverejnený, body 43 a 44), a uznesenie zo 16. júla 2015, Sánchez Morcillo a Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, body 26 až 28).

33 — Zdá sa, že Súdny dvor sa až počnúc rozsudkom zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 32), jasne vyjadril v zmysle „povinnosti“ vnútroštátneho súdu popri možnosti, ktorá mu bola priznaná v predchádzajúcich veciach.

34 — Pozri najmä rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 46 a citovanú judikatúru).

35 — Ako som uviedol v stanovisku, ktoré som predniesol vo veci Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2110, bod 53), konanie o výkone rozhodnutia, o aké išlo v tejto veci, ktorého účelom je vymoženie pohľadávky vyplývajúcej z exekučného titulu, ktorý sa považuje za platný, sa svojou samotnou povahou značne odlišuje od určovacího konania.

36 — Pozri najmä rozsudok z 1. októbra 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637), pokiaľ ide o zjednodušené notárske exekučné konanie, ktoré existuje v Maďarsku.

37 — Uznesenie zo 16. novembra 2010 (C-76/10, EU:C:2010:685, bod 51).

38 — Rozsudky z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346); z 21. novembra 2002, Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705); z 26. októbra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675); zo 4. júna 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), a zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).

70. V tejto súvislosti sa domnievam, že skutočnosť, že Súdny dvor považoval za vhodné vyriešiť vec C-76/10, Pohotovosť³⁹, prostredníctvom uznesenia vydaného na základe článku 104 ods. 3 prvého pododseku Rokovacieho poriadku Súdneho dvora v znení účinnom v čase konania o tejto veci⁴⁰, nie je vôbec rozhodujúca na to, aby sa dalo usudzovať, že povinnosti uložené súdu rozhodujúcemu o výkone rozhodcovského rozhodnutia „jasne a presne“ vyplývajú z judikatúry.

71. Som totiž toho názoru, že posúdenie otázky, či právna norma, ktorou sa zaoberal vnútroštátny súd, bola jasná a presná, nemá žiadnu súvislosť s rozhodnutím Súdneho dvora, že na účel výkladu takejto normy uplatní zjednodušený procesný postup. Už na základe samotnej skutočnosti, že mohol byť podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania, je možné predpokladať, že aspoň u časti vnútroštátnych súdov mohla predmetná právna norma vyvolávať výkladové problémy.

72. Ako to vyjadril generálny advokát vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok zo 4. júna 2002, Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:329)⁴¹, pokiaľ ide o súvislosť, ktorá by sa dala načrtnúť medzi otázkou zjavnosti existencie dôvodných pochybností, pre ktoré má vnútroštátny súd povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania na základe rozsudku Cilfit a i.⁴², a znením článku 104 ods. 3 starého Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, „v prvom prípade ide takpovediac o kvalitu a konzistenciu pochybností, ktoré musí mať *vnútroštátny súd* vo vzťahu k otázke práva Spoločenstva na to, aby sa s touto otázkou rozhodol obrátiť alebo neobrátiť na Súdny dvor; naopak v druhom prípade ide o pochybnosti, ktoré môže prípadne vyvolávať odpoveď na otázku u *Súdneho dvora*, pri zvolení postupu, ktorý sa má uplatniť s cieľom odpovedať na túto otázku“⁴³.

73. Po druhé aj za predpokladu, že by sa právna norma, ktorej účel spočíva v priznaní tých práv, o aké ide v prejednávanej veci, jednotlivcom, považovala v čase, keď došlo k relevantným skutkovým okolnostiam, za riadne zakotvenú, druhý aspekt, ktorý treba podľa môjho názoru preskúmať na účel posúdenia, či skutočne došlo k „zjavnému porušeniu“ právnej normy, sa týka všetkých okolností, ktoré súvisia s prejednávaným prípadom.

74. Súd je totiž povinný prihliadnúť *ex offico* na nekalú povahu podmienky – a prípadne túto podmienku vylúčiť – iba v prípade, že je oboznámený so *všetkými relevantnými skutkovými a právnymi okolnosťami*. Toto zohľadnenie všetkých okolností je rozhodujúce a je dôvodom, pre ktorý sa Súdny dvor – ktorý pritom privolil poskytovať výklad všeobecných kritérií, ktoré európsky normotvorca používa v článku 3 smernice 93/13, s cieľom definovať pojem nekalá podmienka – vo všeobecnosti vyhýbal tomu, aby sa vyjadril k uplatneniu týchto kritérií na konkrétnu podmienku.⁴⁴

75. Domnievam sa, že medzi skutkové okolnosti, ktoré treba zohľadniť, patrí reaktívnosť alebo naopak nečinnosť daného spotrebiteľa. Súdny dvor totiž spresnil, že hoci smernica 93/13 v sporoch, v ktorých proti sebe stoja predajca alebo dodávateľ a spotrebiteľ, ukladá vnútroštátnemu súdu, ktorý tieto spory rozhoduje, povinnosť konať aktívne a nezávisle od samotných zmluvných strán, dodržiavanie zásady efektivity nemôže v plnej miere nahradiť úplnú nečinnosť dotknutého spotrebiteľa. V dôsledku toho skutočnosť, že spotrebiteľ sa môže dovoliť ochrany legislatívnych ustanovení o nekalých podmienkach, až keď začne konanie pred súdom, sa nemôže sama osebe považovať za odporujúcu zásade efektivity.⁴⁵

39 — Uznesenie zo 16. novembra 2010 (EU:C:2010:685).

40 — Toto ustanovenie stanovovalo, že ak môže byť odpoveď na prejudiciálnu otázku jednoznačne vyvodená z judikatúry alebo ak odpoveď na otázku nevyvoláva žiadne pochybnosti, môže Súdny dvor po vypočutí generálneho advokáta kedykoľvek rozhodnúť odôvodneným uznesením.

41 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tizzano vo veci Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:108, bod 74).

42 — Rozsudok zo 6. októbra 1982, Cilfit a i. (283/81, EU:C:1982:335).

43 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

44 — Rozsudok z 1. apríla 2004, Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, EU:C:2004:209, body 22 a 23).

45 — Rozsudok z 1. októbra 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, bod 62 a citovaná judikatúra).

76. Uvedená požiadavka, t. j. požiadavka ukladajúca osobe, ktorá sa považuje za poškodenú, povinnosť vyvíjať úsilie s cieľom predísť vzniku škody, alebo prinajmenšom obmedziť jej rozsah, bola presne stanovená Súdnym dvorom⁴⁶ a nepochybne súvisí s nutnosťou existencie súdneho rozhodnutia, ktoré bolo vydané súdom rozhodujúcim v poslednom stupni.⁴⁷

77. S konečnou platnosťou sa dá len konštatovať, že povinnosť posúdiť *ex officio* nekalú povahu zmluvných podmienok podľa smernice 93/13 existuje iba v prípade, že je vnútroštátny súd oboznámený so skutkovými a právnymi okolnosťami potrebnými na tento účel.

78. Takéto posúdenie je nanajvýš subjektívne a prináleží vnútroštátnemu súdu. Aby bolo možné dospieť k záveru, že skutočnosť, že sudca neposúdil nekalé podmienky obsiahnuté v zmluvách uzavretých medzi spotrebiteľmi a predajcami alebo dodávateľmi, a prípadne tieto podmienky neurčil za neplatné, je tak zjavná, že ju možno sankcionovať z hľadiska zodpovednosti štátu za porušenie práva Únie, bude potrebné zohľadniť to, či má toto opomenutie ospravedlniteľnú povahu.

79. Skutočnosť, že súd konajúci vo veci bol upozornený na tento aspekt, a to či už samotným spotrebiteľom, alebo prostredníctvom akéhokoľvek iného informačného kanála, má tiež veľký význam.

B – O štvrtej a piatej otázke

80. Ako som už uviedol vyššie, štvrtá a piata otázka sa týkajú rozsahu prípadného návrhu na náhradu škody, ktorá vznikla z dôvodu nečinnosti súdu, a jeho vzťahu k iným žalobám.

81. Svojou štvrtou otázkou sa vnútroštátny súd totiž v podstate pýta, či škoda spôsobená v dôsledku prípadného porušenia práva Únie, o aké ide vo veci samej, zodpovedá sume náhrady škody, ktorú požaduje pani Tomášová, a či možno túto sumu stotožňovať s vymoženou pohľadávkou, ktorá je bezdôvodným obohatením. Svojou piatou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či má vydanie bezdôvodného obohatenia ako právny prostriedok nápravy prednosť pred náhradou škody.

82. Domnievam sa, že uvedené otázky vnútroštátneho súdu sa týkajú aspektov, ktoré patria do procesnej autonómie členských štátov.

83. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že ak sú splnené podmienky týkajúce sa vzniku zodpovednosti štátu, čo prináleží posúdiť vnútroštátnym súdom, je úlohou štátu napraviť následky spôsobenej škody v rámci vnútroštátneho práva zodpovednosti za škodu, pričom predpoklady zodpovednosti za škodu stanovené vnútroštátnym právom, či už obsahové, alebo formálne, nemôžu byť nepriaznivejšie ako pri podobných právnych prostriedkoch týkajúcich sa výlučne len vnútroštátneho práva (zásada ekvivalencie) a nesmú byť ani formulované tak, aby získanie náhrady škody robili prakticky nemožným alebo neúmerne ťažkým (zásada efektivity).⁴⁸

84. Z uvedeného vyplýva, že pravidlá týkajúce sa posúdenia škody spôsobenej v dôsledku porušenia práva Únie určuje vnútroštátne právo každého členského štátu, pričom vnútroštátne právne úpravy v oblasti náhrady škody, ktoré tieto pravidlá stanovujú, musia dodržiavať zásady ekvivalencie a efektivity.

46 — Pozri rozsudok z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, body 84 a 85).

47 — V rozsudku z 24. marca 2009, Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178, bod 69), tak Súdny dvor uviedol, že „použitiu vnútroštátnej právnej úpravy, podľa ktorej jednotlivcovi nemôže byť nahradená škoda, ktorej vzniku úmyselne alebo z nedbanlivosti nepredišiel využitím opravného prostriedku, pod podmienkou, že od poškodeného je možné primerane požadovať využitie tohto opravného prostriedku, pričom je úlohou vnútroštátneho súdu so zreteľom na všetky okolnosti veci samej posúdiť, či je to tak. Pravdepodobnosť, že vnútroštátny súd podá návrh na začatie prejudiciálneho konania na základe článku 234 ES, alebo existencia žaloby o nesplnenie povinnosti, ktorú prejednáva Súdny dvor, nemôžu ako také dostatočne odôvodniť záver, že využitie opravného prostriedku je neprimerané“.

48 — Pozri rozsudky z 19. novembra 1991, Francovich a i. (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 42); z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, bod 58); z 24. marca 2009, Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178, bod 31); z 25. novembra 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, bod 62), ako aj z 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito a i. (C-160/14, EU:C:2015:565, bod 50).

85. Rovnako tak aj vzťah medzi žalobou na náhradu škody, ktorá údajne vznikla v dôsledku porušenia právnej normy, a ostatnými žalobami, ktoré sú k dispozícii podľa vnútroštátneho práva, predovšetkým žalobami o vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré by mohli byť podané podľa vnútroštátneho práva, určuje príslušné vnútroštátne právo, a to za predpokladu, že sú dodržané zásady ekvivalencie a efektivity.

86. Za predpokladu, že sú dodržané zásady ekvivalencie a efektivity, prináleží vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu stanoviť kritériá, na základe ktorých možno konštatovať a posúdiť škodu spôsobenú v dôsledku porušenia práva Únie.

III – Návrh

87. Navrhuje sa odpovedať na otázky, ktoré položil Okresný súd Prešov, takto:

1. Členský štát nemôže niesť zodpovednosť za to, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje v rámci konania o nútenom výkone vedeného na základe rozhodcovského rozhodnutia, neurčil za neplatnú zmluvnú podmienku, ktorá sa považuje za nekalú podľa smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, pokiaľ dlžník v predmetnom konaní nevyužil všetky riadne opravné prostriedky dostupné na základe uplatniteľného vnútroštátneho práva.
2. Na to, aby mohla byť skutočnosť, že vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni v rámci konania o nútenom výkone rozhodnutia neposúdil nekalú povahu zmluvnej podmienky podľa smernice 93/13, kvalifikovaná za dostatočne závažné porušenie, na ktorom možno založiť vznik zodpovednosti štátu, treba zohľadniť všetky skutkové a právne okolnosti, ktoré boli uvedenému súdu oznámené ku dňu vydania jeho rozhodnutia. Takéto porušenie práva Únie sa nemôže považovať za dostatočne závažné v prípade, že skutočnosť, že vnútroštátny súd neposúdil nekalú povahu podmienky obsiahnutej v zmluve medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, má ospravedliteľnú povahu. Naopak, takéto opomenutie môže byť kvalifikované ako dostatočne závažné porušenie v prípade, že súd rozhodujúci v poslednom stupni napriek informáciám, ktoré mu boli oznámené, či už zo strany samotného spotrebiteľa, alebo inými spôsobmi, neprihliadol *ex offo* na nekalú povahu zmluvnej podmienky obsiahnutej v takejto zmluve.
3. Za predpokladu, že sú dodržané zásady ekvivalencie a efektivity, prináleží vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu stanoviť kritériá, na základe ktorých možno konštatovať a posúdiť škodu prípadne spôsobenú v dôsledku porušenia práva Únie.